

УДК: 378 (08)

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕПЕРЕРВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В РЕГІОНІ

І. А. Добрянський, О. В. Федоров

Аналізуються принципи побудови системи неперервної професійної освіти в регіоні, яка складається з підсистем змісту професійних освітніх програм і форм організації неперервної професійної освіти.

Ключові слова: децентралізація управління системою освіти, неперервна освіта, принципи, зміст, форми неперервної професійної освіти

Добрянський І. А., Федоров А. В. Принципы обеспечения непрерывности профессионального образования в регионе

Анализируются принципы построения системы непрерывного профессионального образования в регионе, которое состоит из подсистем содержания профессиональных образовательных программ и форм организации непрерывного профессионального образования.

Ключевые слова: децентрализация управления системой образования, непрерывное образование, принципы, содержание, формы непрерывного профессионального образования

Dobriansky I. A., Fedorov A. V. Principles of Continuing Professional Development in Further Education in the Region

Paper describes principles of design of the system of continuing professional development in further education in the region. This system consists of subsystems of professional educational programs and forms of organization of continuous professional education.

Keywords: decentralization of education system management, continuous education, principles, contents, forms of continuous professional education

Постановка проблеми. В умовах сучасного «суспільства високого ризику», пронизаного парадоксами (кількісна еволюція вищої освіти при наростанні невизначеності у сфері зайнятості; зниження рівня освіти населення та зростання безробіття серед дипломованих спеціалістів та ін.) зрозумілою є тенденція перманентних змін у законодавчому забезпеченні розвитку вищої освіти. Не є винятком й Україна. За роки незалежності в загальних рисах сформувалося освітнє законодавство – система нормативно-правових актів у сфері освіти, яка регулює не лише відношення, безпосередньо пов'язані з навчанням, але й управлінські, трудові, фінансові, міжнародні та інші. Найуспішнішою освітньою реформою демократичної України стало зовнішнє незалежне опціонування навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів, яке змінило механізм вступу до вищих навчальних закладів; запроваджено багатоступеневу систему вищої освіти; відбулося розширення доступу до вищої освіти за рахунок відродження приватних вищих навчальних закладів.

Переважна більшість положень Закону України «Про вищу освіту» (2002 р.) вичерпала свій регуляторний ресурс і не відповідає нинішнім реаліям. Спроби оновити законодавчу базу вищої школи з різних причин (економічних, політичних, духовних) не були реалізовані. Навіть пасіонарна частина суспільства починає втрачати інтерес до проблем вищої школи, яка стала фактично закритою для громадського контролю та продовжує перебувати у

кризовому стані. До ознак цієї кризи дослідники зараховують: відсутність ефективної системи управління та забезпечення якості освіти; системи відповідальності за надання освітніх послуг неналежної якості; недостатній розвиток колегіальних принципів; відсутність у професорсько-викладацького складу можливості та права у повному обсязі визначати структуру і зміст навчання та наукових досліджень. Проблемними для української вищої освіти є питання академічної, кадрової, фінансової автономії, прозорості у сфері ліцензування та акредитації.

Освітня нормативно-правова база розвитку вищої освіти є предметом мультидисциплінарних досліджень. Зазначимо фундаментальні праці, наукові обґрунтування розробки нормативно-правових, регуляторних актів таких українських науковців як В. Андрущенко, І. Зязюн, Л. Губерський, Л. Гриневич, В. Кремень, К. Левківський, С. Ніколаєнко, Н. Ничкало, М. Прокопенко, М. Степко, В. Тацій. Наукове співтовариство єдине в тому, що наявна нормативно-правова база потребує адаптації до засадничих принципів функціонування європейського простору вищої освіти.

На законодавчому рівні необхідно закріпити децентралізацію управління системою вищої освіти, зменшивши при цьому перелік аспектів діяльності вищих навчальних закладів, за якими має здійснюватися державний нагляд. Передача частини управлінської функції центрального органу виконавчої влади – Міністерства освіти і науки – на регіональний

Добрянський Ігор Анатолійович, доктор педагогічних наук, професор кафедри професійної педагогіки і психології, ректор Кіровоградського інституту регіонального управління та економіки.

Федоров Олександр Володимирович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної педагогіки і психології Кіровоградського інституту регіонального управління та економіки

рівень дасть можливість всерйоз розпочати реалізацію принципів неперервної освіти як основної ідеї розвитку сучасної освіти.

Наша концепція розвитку *неперервної професійної освіти* в регіоні побудована на уявленні про те, що неперервна професійна освіта – це система спеціально організованих педагогічних процесів, спрямованих на забезпечення становлення та подальшого професійного зростання фахівців відповідно до їхніх індивідуальних потреб і соціальних вимог. Це узгоджується з уявленнями про неперервну професійну освіту як *єдину систему освіти людини протягом усього життя*, в рамках якої людина може здійснювати вибір освітніх траєкторій відповідно до індивідуальних потреб й особливостей, а також потреб ринку праці та перспектив розвитку суспільства й виробництва.

При розробці концепції розвитку неперервної професійної освіти в регіоні ми виходили з того, що у трансформаційний період розвитку українського суспільства економічно доцільною є інтеграція освітніх структур, які задовольняють різноманітні потреби у вищій освіті (див.: [2]). За такої інтеграції розвиток вищої та додаткової освіти веде до формування цілісної системи неперервної професійної освіти.

Концепція розроблена з урахуванням програми модернізації вищої освіти, прийнятої на базі низки сучасних концепцій, що стосуються неперервної освіти [1]. У ній враховані результати порівняльних досліджень, а також положення документів, що визначають перспективи розвитку сучасної освіти, в т. ч. Болонського процесу [5; 6; 9; 10].

У концепції обґрунтовані основні принципи забезпечення неперервності професійної освіти; розвиток професіоналізму фахівця розглядається як основна мета неперервної професійної освіти; з урахуванням створення системи неперервної професійної освіти визначені умови реалізації принципу наступності освітнього процесу на різних рівнях і ступенях неперервної освіти; наведені підходи до організації цілісної системи неперервної професійної освіти з позиції змістовно-структурного підходу; представлена модель формування функціональної грамотності як етапу й аспекту неперервної освіти особи; обґрунтовані перспективні напрями розвитку системи неперервної професійної освіти.

Мета статті. У цій статті ми пропонуємо обґрунтування основних принципів змісту і форм організації неперервної професійної освіти в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ ст. визначився переломний момент у розвитку освіти, обумовлений значними суспільними зрушеннями, викликаними політичними, соціальними, економічними, культурними, науковими, технологічними, технічними та іншими змінами. Цей якісний стрибок відображає нова парадигма освіти – *навчання впродовж усього життя*, – реалізація якої сьогодні визначає загальний вектор і контури розвитку світових освітніх систем і передбачає включення кожної людини в неперервний континуум знань, цінностей, відносин, умінь і компетенцій [7]. Найважливішою особливістю та інноваційною суттю концепції навчання протягом усього життя є поєднання в її рамках логіки освіти (розвиток здібностей громадян) і логіки промисловості (оптимальне використання людських ресурсів), що веде до зближення двох систем: загальної та професійної освіти. При цьому центральне місце займає професійна освіта, оскільки саме на неї покладено завдання надання всім громадянам можливості здобути професію. Обов'язковою умовою є доступ-

ність професійної освіти для бідних і соціально незахищених груп, а також для тих, хто до цього не мав можливості її отримати. Саме в аспекті *забезпечення доступності* освіти посилюється важливість організації неперервної освіти людини [3; 4].

Неперервність освіти пов'язується із трьома суб'єктами: індивідом, освітніми процесами (освітніми програмами) та організаційною структурою освіти [8, с. 202]. Перше означає, що людина вчиться постійно, без тривалих перерв, причому вчиться або в освітніх установах, або займається самоосвітою. Можливі три вектори руху людини в освітньому просторі: «вгору» – рух по рівнях і щаблях професійної освіти (рух по вертикалі); «вбік» – зміна профілю, тобто освітній маневр на різних етапах життєвого шляху, виходячи з потреб особистості та соціально-економічних умов у суспільстві (рух по горизонталі); «вперед» – підвищення кваліфікації, майстерності за наявною професією (спеціальністю).

Неперервність в освітньому процесі є характерною включеності особистості в нього на всіх стадіях її розвитку. Ця ж ознака розкриває наступність освітньої діяльності при переході від одного виду до іншого, від одного життєвого етапу людини до наступного.

Неперервність в організаційній структурі означає таку номенклатуру мережі освітніх установ, яка разом із необхідністю та достатністю створює простір освітніх послуг, що забезпечує взаємозв'язок і наступність освітніх програм, здатних задовольнити всі освітні потреби – як на рівні суспільства в цілому, так і окремого регіону, або кожної особистості.

У результаті інтеграції освітніх структур реалізується ідея неперервності професійної освіти людини, оскільки забезпечується можливість *багатовимірної руху особи (студента)* в освітньому просторі та створюються *оптимальні умови* для такого руху.

Загалом, при побудові системи неперервної професійної освіти в рамках даної концепції використовуємо два підходи.

Перший – це розгляд наявних структур вищої освіти з метою визначення можливостей їх реорганізації та створення нових структур.

Другий – це розгляд неперервної професійної освіти як системи освітніх процесів / освітніх програм, спрямованих на становлення та розвиток *професіоналізму фахівців* відповідно до їхніх особистісних потреб і соціально-економічних вимог.

Незважаючи на те, що поєднання названих підходів на початковому етапі формування системи неперервної професійної освіти видається продуктивним, передбачається, що надалі має стати пріоритетним розгляд неперервної професійної освіти із змістовного боку, тобто як системи освітніх процесів / освітніх програм, а потім вже забезпечення цих процесів необхідними організаційними структурами.

Із цих позицій *принципи розвитку* неперервної вищої освіти можна окреслити на підставі категорій діалектики «зміст – форма».

Відповідно до різних векторів руху людини в освітньому просторі: *багаторівневості, доповнюваності, маневреності* [8] – ми визначаємо три принципи побудови «змісту».

Принцип багаторівневості освітніх програм передбачає наявність рівнів і ступенів вищої освіти, а умовою його реалізації є введення професійних освітніх програм вищої освіти багатьох рівнів і ступенів.

Чим більше в системі професійної освіти буде завершених, підкріплених відповідними державними документами рівнів і ступенів, тим більше можливостей надається людині *для*

вибору посилюють для неї освіти, для зміни за необхідності обраної освітньої траєкторії при порівняно малих втратах, а поставлені на кожному ступені конкретні цілі психологічно полегшать процес навчання.

Підставою для багаторівневості вищої освіти перш за все є структура освіти України, встановлена Законом України «Про освіту», відповідно до якої професійна освіта реалізує різнорівневі програми: початкової професійної, середньої професійної, вищої професійної і післядипломної професійної освіти, побудовані на основі відповідних державних освітніх стандартів.

При цьому в освітньому закладі вищої професійної освіти реалізується цілісна багаторівнева професійна підготовка студентів, що має освітньо-кваліфікаційні рівні: молодший спеціаліст; бакалавр; спеціаліст, магістр.

Відповідно до п. 1 статті 47 Закону України «Про освіту» післядипломна освіта забезпечує громадянам одержання нової кваліфікації, нової спеціальності та професії на основі раніше здобутої у закладі освіти та досвіду практичної роботи, поглиблення професійних знань, умінь за спеціальністю, професією.

Особи, які мають вищу освіту, можуть продовжити навчання в аспірантурі. Вони приймаються до аспірантури на конкурсній основі за наслідками вступних іспитів. Як вступні іспити можуть бути зараховані також результати випускних екзаменів із закінчення магістратури, якщо в індивідуальному плані магістра були передбачені екзамени з філософії, іноземної мови та спеціальної дисципліни, що відповідає науковим спеціальностям. В аспірантурі реалізуються основні освітні програми післядипломної вищої освіти, метою яких є: поглиблене вивчення методологічних і теоретичних основ спеціальності; формування умінь і навичок самостійної науково-дослідної діяльності; вдосконалення знання іноземної мови, орієнтованої на професійну діяльність.

Нормативний термін освоєння основної освітньої програми післядипломної професійної освіти: при очній формі навчання – 3 роки; при заочній формі навчання – 4 роки.

Таким чином, зміст професійної освіти повинен бути диференційованим за освітніми рівнями з урахуванням вимог державних стандартів вищої та післядипломної професійної освіти. Багаторівнева й багатоступінчата система професійної освіти дозволяє випускати фахівців різних рівнів кваліфікації, отже, забезпечуватиме раціональніше заповнення професійних ніш на ринку праці.

Принцип доповнюваності базової та післядипломної професійної освіти – принцип проектування змісту післядипломної освіти, яку отримує людина після закінчення навчального закладу і відповідного вектору руху особи «вперед» у професійному освітньому просторі. До післядипломної освіти можна зарахувати післядипломну професійну освіту, додаткову професійну освіту, професійну підготовку на підприємстві. Але в аспекті реалізації принципу доповнюваності ми вилучаємо з розгляду післядипломну професійну освіту, оскільки вона супроводжується підвищенням рівня освіти і тому була розглянута в рамках реалізації принципу багаторівневості.

Умовами реалізації принципу доповнюваності є професійні допідготовка та перепідготовка фахівця для роботи на конкретному робочому місці; формування його професійної самосвідомості; періодичне вивчення (освоєння) новинок науки, техніки, технології та розвиток неформальної освіти дорослих. Професійна підготовка має на меті прискорене набуття студи-

дентами навичок, необхідних для виконання певної роботи, і не супроводжується підвищенням освітнього рівня студента.

Для того, щоб випускник освітнього закладу міг на конкретному робочому місці виконувати певне коло посадових обов'язків, йому, зазвичай, необхідна поряд із фундаментальною базовою професійною освітою короткострокова професійна підготовка (допідготовка, доучування), яка здійснюється, зазвичай, у курсовій модульній формі або в тому самому стаціонарному навчальному закладі, або в інститутах післядипломної освіти, навчально-курсівних комбінатах тощо. А за чергової зміни роботи – відповідна курсова перепідготовка. Із цих позицій післядипломна освіта ніби доповнює базову професійну освіту, а тому зміст базової професійної освіти та зміст професійної підготовки, перепідготовки повинні бути узгоджені між собою. Проте як би добре заклади базової професійної освіти не готували студентів, вони випускають тільки потенційних фахівців. Справжніми фахівцями випускники стають тільки через кілька років, отримавши істотний професійний досвід. Тому для формування у фахівців професійної самосвідомості їм потрібна певна освітня допомога – у вигляді спеціальних організованих освітніх програм.

До післядипломної освіти зараховують і підвищення кваліфікації у традиційному розумінні цього терміну. Через постійний розвиток культури суспільства, економічні та правові перетворення у країні, розвиток техніки та появи нових технологій, зміни запитів працівників саме післядипломна освіта за допомогою освітніх програм підвищення кваліфікації покликана вирішувати ці проблеми. Тому ця ланка повинна бути найбільш гнучкою, мобільною в системі неперервної професійної освіти. Це забезпечується перевагами системи підвищення кваліфікації у порівнянні з базовою професійною освітою: вона менш інерційна та здатна швидше реагувати на зміни соціально-економічні й техніко-технологічні умови, має зазвичай безпосередній двосторонній зв'язок із практикою, термін навчання значно коротший, що дозволяє швидше отримати освітній результат; навчальний контингент здатний критично оцінювати пропонувані інновації, він може безпосередньо брати участь в їх апробації, розвитку та реалізації.

І, нарешті, важливу роль у післядипломній освіті відіграє неформальна освіта та самоосвіта дорослих. Неформальна освіта дорослих передбачає наявність розгалуженого спектру освітніх програм, які можуть надаватися кожній людині для задоволення тих чи інших індивідуальних освітніх потреб, зокрема професійних, які їй з тих чи інших причин не вдалося задовольнити в офіційній системі освіти, або які потрібні їй лише частково, або виходять за своїм змістом за рамки можливостей цієї системи.

Принцип маневреності професійних освітніх програм відповідає зміні професій, тобто рухові людини «убік» (по горизонталі) в освітньому просторі. Цей принцип передбачає створення технологій «стикування» змісту освітніх програм різних спеціальностей, рівнів і ступенів.

Розвиток ринкової економіки, розширення громадянських прав і свобод особи вимагає переходу від масової підготовки фахівців (від так званих «масових» професій) до індивідуальної, «штучної» професійної освіти молоді. Кожна особа повинна мати право не тільки вибору професії / спеціальності, але і в їхніх рамках – право вибору курсів, що вивчаються, предметів залежно від своїх особистих профе-

сійних інтересів і планів, відвідин занять у різних професійних освітніх закладах регіону, а можливо, і паралельного навчання одночасно в різних освітніх закладах. Так, одночасне навчання студентів у двох ВНЗ за різними спеціальностями сьогодні вже стало не поодиноким явищем.

Із метою реалізації принципу маневреності необхідно також забезпечити можливість руху студента, фахівця по горизонталі в різних професійних сферах так, щоб студент будь-якого курсу мав можливість змінити спеціальність (наприклад, його до цього змусили обставини, зокрема стан здоров'я) і перейти на вивчення професійної освітньої програми за іншою спеціальністю; якщо студент закінчив коледж за однією спеціальністю, то у ВНЗ може вчитися за іншою; протилежний випадок: фахівець із вищою освітою засновує власне приватне підприємство та вступає на заочне відділення ВНЗ для того, щоб набутти необхідних навичок. Тому реалізація неперервної освіти передбачає *навчання фахівців за скороченими програмами*.

Загалом, реалізація принципів багатоступінчатості, доповнюваності, маневреності дозволить сформувати систему неперервної професійної освіти, що містить підсистеми: формальної (інституційної) професійної вищої освіти, що реалізує підвищення рівня освіти (неперервність «по вертикалі»), і «трансформації кваліфікації», спрямованої на підвищення кваліфікації, розширення профілю, перекваліфікацію на базі наявної спеціальності або отримання нової спеціальності без урахування попереднього професійного досвіду в ході професійної підготовки (короткострокове навчання і перенавчання) (неперервність «по горизонталі»).

При цьому необхідно враховувати, що у підсистемі формальної (інституційної) професійної освіти реалізується як професійна освіта (середня, вища), так і професійна підготовка (у вигляді профільної та початкової професійної підготовки школярів), яка розглядається як компонент неперервної інституційної професійної освіти, що виконує пропедевтичну та профорієнтаційну функції. У зв'язку з цим розвиток системи неперервної професійної освіти повинен відбуватися також за допомогою встановлення зв'язків із загальноосвітніми школами, що мають відповідні профільні класи.

У підсистемі «трансформації кваліфікації» здійснюється професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації безробітних громадян, незайнятого населення; допідготовка фахівців на робочих місцях, перепідготовка та підвищення кваліфікації працюючих громадян (фахівців) у зв'язку з постійним удосконаленням освітніх стандартів, підвищенням рівня функціональної освіти, вимог до фахівця тощо.

Основним системоутворюючим чинником неперервної професійної освіти є її цілісність, тобто не механічний приріст елементів, а глибока інтеграція всіх підсистем і процесів професійної освіти.

Для того, щоб студент, фахівець міг вільно просуватися в цілісному професійному освітньому просторі за всіма трьома векторами руху, необхідні узгодження, стикування професійних освітніх програм від початкової професійної підготовки до післядипломної освіти. Це передбачає реалізацію принципу наступності, що належить до підсистеми зв'язків між освітніми програмами (тобто до структури підсистеми їхнього змісту). Наступність означає, що «вихід» з однієї освітньої програми має природним чином «стикуватися» зі «входом» в наступну, тобто мова йде про створення «наскрізного» змісту освітніх програм.

Завдання забезпечення наступності змісту всіх освітніх програм вирішується з урахуванням багаторівневості та багатоступінчатості вищої освіти, а також видів післядипломної освіти. Водночас треба враховувати, що реалізація наступності означає не тільки наступність державних стандартів, освітніх програм, а й має на увазі вирішення не тільки змістовних, але й багатьох інших проблем: правових, організаційних, фінансових тощо.

Таким чином, чотири принципи побудови системи неперервної вищої освіти – багаторівневості, доповнюваності, маневреності, наступності – визначають підсистему змісту професійних освітніх програм.

Ця система принципів доповнюється ще двома принципами, що належать до підсистеми форм організації неперервної професійної освіти: інтеграції професійних освітніх структур і гнучкості організаційних форм професійної освіти.

Принцип інтеграції професійних освітніх структур відображає наявну тенденцію: нині професійні освітні заклади здійснюють освітні програми різних рівнів професійної освіти, нерідко за різнорідними спеціальностями. Таким чином, неминує відбувається інтеграція підсистем професійної освіти і їхніх організаційних структур, перетворюючи професійні освітні заклади на багаторівневі, багатоступінчаті та багатопрофільні.

Але може відбуватися і протилежний процес – одна й та сама освітня програма може здійснюватися в освітніх установах різних типів. У зв'язку з цим видається можливим використовувати у практичній роботі наступні уявлення про реалізацію освітніх програм бакалаврату та магістратури. Виходячи із зарубіжної практики, концепція враховує такі варіанти отримання ступеня бакалавра в системі неперервної освіти:

1) освітня програма бакалаврату здійснюється в коледжі, що має для цього необхідну навчально-матеріальну базу, викладацькі кадри (а в ліцеях і коледжах сьогодні з'являється все більше кандидатів і докторів наук) і отримав відповідну ліцензію (у світовій практиці це звичайне явище);

2) випускники ліцею, технікуму, коледжу вступають до ВНЗ у групи для отримання ступеня бакалавра за скорочені терміни;

3) випускники ліцеїв, технікумів і коледжів, зокрема, що давно закінчили свої професійні навчальні заклади, отримують ступінь бакалавра за відповідною освітньою програмою у системі підвищення кваліфікації;

4) студент ВНЗ, що здобув неповну вищу освіту, отримує професійну підготовку бакалавра.

Підготовка магістрів також може здійснюватися не тільки як вузівська, але і в системі післядипломної освіти. Сьогодні це, до речі, єдина можливість для отримання магістерського ступеня фахівцями, які закінчили ВНЗ раніше.

Реалізація в навчальних закладах професійних освітніх програм різного рівня вищої освіти супроводжується не тільки змістовною, але й організаційною інтеграцією.

Але політика розвитку, пов'язана зі змістовною інтеграцією освітніх структур, не обов'язково передбачає організаційну інтеграцію (наприклад, створення університетських комплексів). В аспекті реалізації принципу інтеграції освітніх структур враховується наступна тенденція: у перспективі в Україні складуться два основні види інтеграційних професійних освітніх закладів – за типом коледжів та університетів.

Таким чином, побудова системи неперервної професійної освіти впливає на створення єдиного професійного освітнього простору. Професійний освітній простір ми розглядаємо як сукупність усіх суб'єктів, які прямо чи опосередковано беруть участь у професійних освітніх процесах або зацікавлені в них. Це студенти, їхні батьки, викладачі, професійні освітні установи всіх типів і рівнів, а також загальноосвітні школи, оскільки вони здійснюють допрофесійну трудову підготовку учнів та їх профорієнтацію. Це наукові організації, які, зокрема, мають аспірантуру та докторантуру. Це заклади додаткової освіти, а також бібліотеки, музеї. Це підприємства, організації й установи, у яких завжди здійснюється навчання персоналу, хоча б у формі наставництва, зокрема неформального, тощо.

Але професійний освітній простір в Україні назвати єдиним у сучасних умовах наврядчи можливо, оскільки всі вказані вище елементи структурно роз'єднані та на сьогоднішній день дотримуються швидше відомчих, корпоративних, аніж суспільних інтересів.

Наша концепція передбачає утворення регіональної освітньої Корпорації, яка повинна взяти на себе організуючу роль у співпраці суб'єктів освітнього професійного простору. Це означає, перш за все, активну співпрацю між освітніми закладами, органами управління, методичними центрами, органами зайнятості, підприємницькими освітніми структурами тощо. Така співпраця можлива, якщо вона заснована на пошуку взаємних інтересів. Нарешті, коли йдеться про форми організації, необхідно керуватися принципом гнучкості організаційних форм професійної освіти (навчання), реалізація якої полягає в розвитку очної, заочної, дистанційної форм навчання, відкритої освіти (навчання), екстернату тощо.

Висновки. Навчання впродовж усього життя є сучасною парадигмою освіти, реалізація якої визначає загальний вектор і контури розвитку освітніх систем та передбачає включення кожної людини до неперервного континууму знань, цінностей, відносин, умінь і компетенцій.

Закріплення на законодавчому рівні децентралізації управління системою освіти дасть можливість розпочати реалізацію принципів неперервної освіти як основної ідеї розвитку сучасної освіти.

Концепція розвитку системи неперервної професійної освіти в регіоні, запропонована нами, ґрунтується на принципах багаторівневості, доповнюваності, маневреності, наступності, які визначають підсистему змісту професійних освітніх програм, принципах інтеграції професійних освітніх структур і гнучкості організаційних форм професійної освіти, на яких будується підсистема форм організації неперервної професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогност* : монографія / [В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін.]; за ред. В. Г. Кременя. – К. : Наукова думка, 2003. – 853 с.
2. *Адамський А. Й. Модернізація освіти: шаг первий*, 2007 – 2009 гг. - М. : Эврика, 2009. – 144 с.
3. *Добрянський І. А. Вища освіта України: європейський вимір (аспекти доступності)* / І. А. Добрянський // *Рідна школа*. – 2005. – № 9/10. – С. 12–16.

4. *Добрянський І. А. Негосударственное высшее образование в Украине : монография / И. А. Добрянский*. – М. : Пед. академия последипломного образования, 2007. – 446 с.

5. *Концепція загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 21 листопада 2002 р. № 228-IV // Голос України*. – 2002. – № 241 (19 грудня).

6. *Національна доктрина розвитку освіти // Офіційний вісник України*. – 2002. – № 16. – ст. 860.

7. *Непрерывное (на протяжении всей жизни) образование и подготовка кадров: мост в будущее. Работа, образование, будущее : рекомендации Второго Международного Конгресса по техническому и профессиональному образованию (Республика Корея, Сеул, 26-30 апреля 1999 г.)*. – М. : ЮНЕСКО, МЦОС, 2001.

8. *Новиков А. М. Российское образование в новой эпохе: парадоксы наследия, векторы развития / А. М. Новиков*. – М. : Эгвес, 2000. – 272 с.

9. *Створення загальноєвропейського простору вищої освіти. Комюніке Конференції Міністрів, відповідальних за вищу освіту, у Берліні 19 вересня 2003 р. // Болонський процес у фактах і документах: (Сорбонна – Болонья – Саламанка – Прага – Берлін) / М-во освіти і науки України, Терноп. держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка; упоряд. : М. Ф. Степко та ін. – К; Т. : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – С. 44.*

10. *Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу: Затверджена Указом Президента України від 11 червня 1998 р. № 615-98 (Із змінами, внесеними згідно з Указами Президента N 587/2000 від 12.04.2000 N 8/2001 від 11.01.2001 N 1146/2001 від 26.11.2001 N 573/2003 від 05.07.2003 N 929/2011 від 27.09.2011) // [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1082.2093.6&nobr=1>*

Цитувати: Добрянський І. А. Принципи забезпечення неперервності професійної освіти в регіоні / І. А. Добрянський, О. В. Федоров // *Постметодика*. – 2013. – № 5. – С. 34–38.
© І. А. Добрянський, О. В. Федоров, 2013. Стаття надійшла в редакцію 24.10.2013 р. ■